

Граѓанска мрежа за спречување на конфликт на интереси во јавната администрација
Проектот е финансиран од Европската Унија

Граѓанска стратегија за спречување судир на интереси во јавната администрација

Визијата на Граѓанската стратегија за спречување судир на интереси во јавната администрација¹ е општество во кое судирот на интереси е искоренет и системот на заслуги е, во голема мера, прифатен во функционирањето на јавната администрација.

Мисијата на Стратегијата е зајакнување на улогата на граѓанското општество во превенција од појавата судир на интереси и промоција на системот на заслуги.

Цели на Стратегијата

Граѓанската стратегија за спречување судир на интереси во јавната администрација ги има следните цели:

1. Обезбедување на проактивна улога на граѓанските организации во областа на транспарентност, јавни набавки и процесите на вработување, унапредување и мобилност во јавната администрација;
2. Поттикнување на истражувањата и мониторингот на граѓанското општество на судирот на интереси во јавната администрација;
3. Зголемување на свеста кај граѓаните за штетните ефекти од „системот на плен“² и судирот на интереси;
4. Развој на соработката помеѓу граѓанското општество и јавните власти со цел спречување судир на интереси и промоција на системот на заслуги во јавната администрација;
5. Поддршка на граѓанскиот сектор за спроведување на реформските чекори во јавната администрација;
6. Обезбедување на континуирана вклученост на граѓанскиот сектор во превенција и сузбивање на судирот на интереси во јавната администрација.

Стратегијата се стреми да обезбеди препораки за делување и воедно да поттикне механизам за мониторинг, оценка и истражувања во насока на превенција од појавата судир на интереси. Преку оваа Стратегија, ќе се зајакнат постојните и ќе се креираат нови механизми и мерки на делување, со цел да се стимулира проактивноста на граѓанскиот сектор и да се зголеми соработката помеѓу граѓанскиот сектор и јавните институции. Воедно, Стратегијата ќе поттикне и понуди препораки за креирање понатамошни стратешки документи од страна на надлежните институции, во насока на постигнување на целите на истата.

¹ Во понатамошниот текст ќе се употребува терминот: Стратегија.

² Управата во функција на остварување на целите на политичката власт – spoils (систем на плен), односно систем на плен (spoils system) претставува практика според која политичка партија по добивање на изборите своите поддржувачи, пријатели и роднини ги вработува во јавни институции како награда за поддршката на таа партија или како поттик да се работи за партијата и Управата во функција на остварување на правата и слободите на граѓаните/сервис на граѓаните – меритократија (систем на заслуги, односно системот спротивен на системот на плен, систем на заслуги (merit system) според кој работните места во јавните институции се доделуваат врз основа на заслуги.

Изразените гледишта во никој случај не ги рефлектираат гледиштата на Европската Унија.

Граѓанска мрежа за спречување на конфликт на интереси во јавната администрација
Проектот е финансиран од Европската Унија

Во рамки на Стратегијата се адресираат следниве четири области, кои се идентификуваат во прашањата поврзани со судирот на интереси.

- ❖ Активно вклучување на граѓанскиот сектор во насока на обезбедување **транспарентност** на јавните институции;
- ❖ Активно вклучување на граѓанскиот сектор во насока на мониторинг на процесите на **јавни набавки**;
- ❖ Активно вклучување на граѓанскиот сектор во насока на следење на **процесот на вработување, унапредување и мобилност** на државни и јавни службеници и остварување на системот на заслуги во јавната администрација;
- ❖ Активно вклучување на граѓанскиот сектор во насока на **развој на антикорупциските политики**.

1. Транспарентност

Цел во рамки на првата област - Вклучување на граѓанскиот сектор во насока на обезбедување на **транспарентност** на јавните институции: **Зголемување на транспарентноста во процесите на донесување одлуки, објавување и споделување информации за работата на јавната администрација и активно учество на граѓанскиот сектор во застапување на политиките во оваа област и обезбедување транспарентност на јавните институции.**

Насоки на дејствување:

- Стимулација на мониторингот и истражувањето на граѓанското општество за степенот на транспарентност на јавната администрација на национално и локално ниво.
- Подготовка на препораки и обезбедување поддршка на институциите за унифицирање и поедноставување на процедурите за објавување и споделување на јавните информации.
- Застапување на политики на национално и локално ниво коишто ќе придонесат до зголемена информираност, јавност и отвореност на органите на државната власт.
- Поттикнување размена на податоци меѓу граѓанските организации и креирање на компаративни бази на податоци за нивото на транспарентност на локалните самоуправи.
- Застапување на политики за вклучување на граѓаните во процесите на донесување на одлуки и креирање јавни политики.

Изразените гледишта во никој случај не ги рефлектираат гледиштата на Европската Унија.

Граѓанска мрежа за спречување на конфликт на интереси во јавната администрација
Проектот е финансиран од Европската Унија

- Застапување на политики и развој на механизми за вклучување на граѓаните во креирање на буџетите на јавните институции.
- Поддршка на акции кои придонесуваат кон креирање на „граѓански буџети“.³
- Поттикнување редовно објавување на ревизорските извештаи од страна на јавните институции.
- Спроведување на кампањи за промоција на концептот на добро владеење, отвореност и отчетност на јавните институции.
- Застапување на политики за зголемување на свеста кај граѓаните за постоењето и улогата на месните и урбани заедници и зајакнување на истите.
- Застапување на политики за законски измени во насока на зголемување на надлежностите на Комисијата за заштита на правото за пристап до информации од јавен карактер.
- Промовирање на Прирачникот за транспарентна општина на Заедницата на единиците на локалната самоуправа (ЗЕЛС)⁴.
- Зголемување на свеста кај граѓаните за Законот за пристап до информации од јавен карактер и правата и обврските за информирање кои тој ги предвидува.
- Поддршка и поттикнување на кампањи за зголемување на свеста кај граѓаните за улогата и можностите на Единствениот национален електронски регистар на прописи (ЕНЕР)⁵.
- Стимулација на мониторингот на граѓанското општество врз функционирањето и ефикасноста на ЕНЕР.
- Застапување на политики за поттикнување на локалните самоуправи за редовно ажурирање на податоците и подобрување на квалитетот на информациите на нивните интернет страни.
- Спроведување на обуки за зајакнување на капацитетите на граѓанските организации за истражувања и мониторинг во областа транспарентност.

³ Граѓански буџет е буџет објаснет со нетехнички термини на лесно разбирлив јазик кој ќе им овозможи на граѓаните да ги разберат целите и намените на финансирање, односно алокацијата на јавните пари – и истиот да биде доближен до граѓаните преку соодветна дистрибуција (додаток на весници или списанија или преку електронските медиуми). Граѓанскиот буџет овозможува јавноста да се информира за нејзино вклучување во буџетскиот процес. Исто така, под граѓански буџет се подразбира и учество на граѓаните во креирањето на буџетските ставки.

⁴ Прирачникот е достапен на:

http://www.zels.org.mk/Upload/Content/Documents/Izdanija/Publikacii/MK/23Transparentna_opstina_mkd.pdf

⁵ <https://ener.gov.mk/>

Изразените гледишта во никој случај не ги рефлектираат гледиштата на Европската Унија.

Граѓанска мрежа за спречување на конфликт на интереси во јавната администрација
Проектот е финансиран од Европската Унија

- Застапување за поголема вклученост на граѓаните при подготовката на програмите и на проектите од јавен интерес, нивна транспарентност и етаблирање на граѓанскиот сектор како партнер во нивна реализација.
- Унапредување на механизмите за граѓанска партиципација на локално ниво, нивно прецизирање, објавување и појаснување.
- Застапување и лобирање за создавање на пишани и напишани морални и етички норми на однесување и работење на јавната администрација.
- Застапување и лобирање за создавање и примена на нови механизми во насока на подобрена и зголемена транспарентност во работата на јавните институции.

2. Јавни набавки

Цел во рамки на втората област - Вклучување на граѓанскиот сектор во насока на мониторинг на процесите на *јавни набавки*: Зголемување на вклучувањето на граѓанскиот сектор во мониторинг, застапување, давање препораки и зголемување на транспарентноста и отчетноста на институциите во процесот на спроведување на јавните набавки.

Насоки на дејствување:

- Застапување на политики за поедноставување на законските и подзаконските акти во сферата на јавните набавки.
- Поттикнување мониторинг и истражувања на јавните набавки и процесите на спроведување на истите.
- Зголемување на јавната свест и креирање кампањи со цел зголемено информирање на економските оператори за нивните права и обврски во врска со спроведувањето на јавните набавки.
- Обезбедување информации и помош за економските оператори во процедурите на поднесување на жалби.
- Поттикнување акции и креирање активности за зголемување на капацитетите на државните органи и економските оператори со цел правилно спроведување на процесот на доделување на јавни набавки.
- Стимулирање на истражувања на добрите практики во имплементацијата на јавните набавки и можности за трансфер на истите.
- Креирање на препораки за зголемување на ефикасноста, економичноста и ефективноста на процесот на јавни набавки.

Изразените гледишта во никој случај не ги рефлектираат гледиштата на Европската Унија.

Граѓанска мрежа за спречување на конфликт на интереси во јавната администрација
Проектот е финансиран од Европската Унија

- Застапување на политики за олеснување на пристапот до податоците за јавните набавки преку интернет платформата на Бирото за јавни набавки.
- Застапување на политики за објавување на документите за целата постапка на доделување на јавни набавки.
- Спроведување на обуки за зајакнување на капацитетите на граѓанските организации за истражување и мониторинг во областа јавни набавки.
- Застапување на политики кои ја ублажуваат казнената регулатива поврзана со процесот на јавни набавки на општинско ниво.
- Стимулација на истражувања на ризици и можности за коруптивно однесување пред започнување на постапката за јавна набавка, како поле со висок потенцијал за корупција.
- Застапување за создавање на основна база на податоци во Бирото за јавни набавки за економските оператори со што ќе се упрости процедурата за учество по повиците за јавни набавки.
- Создавање на јавно достапна листа на економски оператори кои не ги исполниле или не се придржувале до воспоставените договори за јавни набавки.

3. Вработување, унапредување, мобилност и систем на заслуги

Цел во рамки на третата област – Вклучување на граѓанскиот сектор во насока на следење на процесот на вработување, унапредување и мобилност на државни и јавни службеници и остварување на системот на заслуги во јавната администрација: Поддршка и поттикнување на имплементација на фер процеси на вработување, унапредување и мобилност, како и следење на степенот на остварување на принципите на заслуги (одговорност, транспарентност, ефективност, ефикасност, доверба и предвидливост).

Насоки на дејствување:

- Акции за информирање и јакнење на свеста кај граѓаните, државните и јавните службеници во насока на разбирање на законската рамка на системот за вработување, унапредување и мобилност.
- Стимулација на мониторинг на процесот на објавените јавни огласи (вкупен број на објавени огласи, фреквенција на објавувањето и географска застапеност) и зголемување на транспарентноста на процесот на донесување и објавување одлуки за вработување и назначување.
- Стимулација на мониторинг на систематизациите за работни места на органите и поттикнување на истите, да ги направат систематизациите јавно достапни.

Изразените гледишта во никој случај не ги рефлектираат гледиштата на Европската Унија.

Граѓанска мрежа за спречување на конфликт на интереси во јавната администрација
Проектот е финансиран од Европската Унија

- Поттикнување на Агенцијата за администрација да врши мониторинг на објавените интерни огласи (вкупен број на објавени огласи, фреквентност на објавување и географска застапеност) и зголемување на транспарентноста на процесот на донесување и објавување одлуки за вработување и назначување.
- Стимулација на мониторинг и истражување на времетраењето на постапките за вработување, унапредување и мобилност, како и спроведување на процедурите согласно законските норми.
- Спроведување на кампањи и акции за јакнење на свеста на државните и јавните службеници во насока на поднесување жалби за процесот на вработување, унапредување и мобилност.
- Стимулација на мониторинг и истражување на процесите на унапредување на работното место и мобилност на јавните и државните службеници и следење на исполнувањето на системот на заслуги.
- Активности во насока на следење, откривање и јавно претставување на појавите на нарушување на системот на заслуги (особено појавата непотизам).
- Мониторинг и истражување на степенот на спроведување на системот на наградување во државната администрација.
- Активности за следење на работењето на соодветните органи и институции, во поглед на спроведување на системот на заслуги во целост (Министерство за информатичко општество и администрација, Агенција за администрација и Комисија за управни спорови).
- Спроведување на обуки за зајакнување на капацитетите на граѓанските организации за истражувања и мониторинг во областа вработување, унапредување и мобилност.
- Застапување на граѓанското општество за изработката на отворен и достапен регистар на јавни службеници.

4. Судир на интереси и антикорупциска политика

Цел во рамки на четвртата област – Вклучување на граѓаните и граѓанскиот сектор во насока на превенција од судирот на интереси во јавната администрација: Активности за истражување и мониторинг на појавата судир на интереси во контекст на генералната антикорупциска политика, информирање на јавноста за штетните ефекти од судирот на интереси.

Насоки на дејствување:

Изразените гледишта во никој случај не ги рефлектираат гледиштата на Европската Унија.

Граѓанска мрежа за спречување на конфликт на интереси во јавната администрација
Проектот е финансиран од Европската Унија

- Поттикнување на системот на интегритет во единиците на локалната самоуправа, застапување на политики за воведување на систем на интегритет и размена на постоечки позитивни практики.
- Активности за зголемување на свесноста и информирање во однос на тоа што е судир на интереси.
- Застапување на политики за надминување на проблемите со капацитетите и надлежностите на главните антикорупциски тела.
- Стимулирање акции на граѓанското општество во насока на евалуација на моделот на антикорупциска политика и мониторинг на спроведувањето на истиот.
- Зголемување на проактивната улога на граѓанското општество во информирањето за процедурите и постапките за поднесување жалби/преставки до Државната комисија за спречување на корупција (ДКСК) и директна помош во креирање на истите.
- Поттикнување акции за соработка со ДКСК со цел зголемување отвореност и транспарентност на институцијата и зголемена соработка со граѓанското општество.
- Стимулација на мониторингот и анализа на стратешкото планирање на ДКСК.

Алатки за спроведување на Стратегијата:

Делот алатки е отворена листа на можни средства за реализирање на полињата на дејствување на Стратегијата, со цел постигнување на нејзините резултати.

Можни алатки се:

I Примена на воспоставените механизми за влијание врз политиките:

- Коментирање на предлог закони на ЕНЕР
- Коментирање на Програма за работа на Владата⁶
- Учество на јавни дебати

II Примена на законските можности за пристап до информации:

- Користење на Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер
- Користење на можноста за поднесување на жалба до Комисијата за заштита на правото на слободен пристап до информации од јавен карактер во случај на непочитување на овој закон од страна на имателот на информации

III Примена на помошни ресурси во областа, подготвени од други чинители:

⁶ Програмата на Владата се објавува на следното мрежно место: www.nvosorabotka.gov.mk

Изразените гледишта во никој случај не ги рефлектираат гледиштата на Европската Унија.

Граѓанска мрежа за спречување на конфликт на интереси во јавната администрација
Проектот е финансиран од Европската Унија

- Користење на билтенот на Македонскиот центар за меѓународна соработка за достапните предлог закони на ЕНЕР – Огледало на Владата⁷
- Користење на интернет страницата за Отворени податоци⁸
- Користење на Прирачникот за транспарентна општина на ЗЕЛС

IV Примена на здружено настапување при промоција на резултати од проекти:

- Заедничко настапување на повеќе граѓански организации за коментирање на законски решенија, учествување на јавни дебати, организирање на настаните итн.
- Воспоставување на стратешко партнерство со медиумите (особено оние кои се занимаваат со истражувачко новинарство) за обезбедување на поголем медиумски простор за презентирање на резултатите од истражувањата
- Заедничко настапување со други партнери-чинители: институции, донатори итн.

Резултати од Стратегијата:

- Поефикасен граѓански сектор и зголемен капацитет во насока на мониторинг, анализа и креирање политики и предлог мерки во областа на конфликт на интереси и промоција на системот на заслуги.
- Зголемен број конкретни препораки и насоки креирани од граѓанскиот сектор во насока на подобрување на работата на јавните институции во оваа област и зголемување на довербата во институциите.
- Локалните и националните власти преку Стратегијата ќе ја препознаат важноста на придонесот на граѓанскиот сектор во процесот на подобрување на доброто владеење и спречување на конфликт на интерес.
- Зголемена одржливост, вмрежување и заедничко настапување и застапување на граѓанскиот сектор.
- Зголемен квалитетот на публикации и анализи како и зголемена активност на медиумите во однос на ова прашање.
- Иницирање на промена на ставовите во општеството и помеѓу јавноста како и намалување на појавите на конфликт на интереси, намалување на корупција.
- Зголемена проактивност на граѓаните и нивно јакнење во насока на барање отчетност од институциите.
- Можност за подобрување на финансиската одржливост на граѓанскиот сектор, преку заеднички пристап и вмрежување во насока на исполнување на стратегијата и целите на истата.

⁷ Огледало на Владата е достапно на следното мрежно место: <http://www.ogledalonavladata.mk/>

⁸ Отворени податоци се достапни на следното мрежно место:

<http://www.opengovpartnership.org/country/macedonia/commitment/open-data>

Изразените гледишта во никој случај не ги рефлектираат гледиштата на Европската Унија.

Граѓанска мрежа за спречување на конфликт на интереси во јавната администрација
Проектот е финансиран од Европската Унија

- Соработка на граѓанските организации на ова поле преку прибирање, структурирање и споделување на податоци од сите дадени мислења и истражувања на кои работи граѓанскиот сектор.

Спроведување на Стратегијата

Целите на оваа Стратегија ќе се реализираат тековно, без дефинирана временска рамка, започнувајќи од денот на усвојување на истата. Насоките за делување во Стратегијата ќе претставуваат патоказ и водич за граѓанските организации во Република Македонија кои работат или ќе работат во ова поле.

Субјекти за спроведување на Стратегијата

Како главни субјекти кои ќе се залагаат за исполнување на начелата, целите и специфичните стратегии наведени во овој стратешки документ се граѓанските организации во Република Македонија.

Во изработката на Граѓанската стратегија за спречување на судирот на интереси во јавната администрација учествуваа следните граѓански организации:

Асоцијација за развојни иницијативи „Зенит“ Скопје,

Здружение за истражување на политики „Аналитика“ Гостивар,

Здружение „Инвентивност“ Радовиш,

Здружение на финансиски работници на локалната самоуправа и јавните претпријатија Велес,

Здружение „Проект ЕУ“ Кавадарци,

ЗИП Институт Скопје,

Институт за демократија „Социетас цивилис“ Скопје (ИДСЦС),

Институт за економски стратегии и меѓународни односи „Охрид“ Скопје (ОИ),

Институт за развој на заедницата Тетово (ИРЗ),

Локална агенција за развој Струга (ЛАР),

Македонскиот институт за медиуми Скопје (МИМ),

Млади Европски федералисти Куманово (ЏЕФ Македонија),

Мултикултура Тетово,

Организација на жени на општина Свети Николе (ОЖОСВ),

Регионален центар за одржлив развој Кратово (РЦОР),

Фондација за развој на локалната заедница Штип (ФРЗ),

Центар за управување со промени Скопје (ЦУП).

Изразените гледишта во никој случај не ги рефлектираат гледиштата на Европската Унија.

Граѓанска мрежа за спречување на конфликт на интереси во јавната администрација

Граѓанска мрежа за спречување на конфликт на интереси во јавната администрација
Проектот е финансиран од Европската Унија

Оваа Стратегија е изработена во рамки на проектот „Граѓанска мрежа за спречување на конфликт на интереси во јавната администрација“. Проектот го спроведуваат Институтот за демократија „Социетас Цивилис“ (ИДСЦС), Институтот за економски стратегии и меѓународни односи „Охрид“ (ОИ) и Македонскиот институт за медиуми (МИМ). Проектот е овозможен со финансиска поддршка на Европската Комисија преку програмата IPA Civil Society Facility.

Изразените гледишта во никој случај не ги рефлектираат гледиштата на Европската Унија.